

VARIORUM CHARTÆ

d Ecclesiam Parisiensem spectantes, sub Mauricii regimine datæ.

I.

Charta de terra data a capitulo monachis de Karoliloco ad firmam, apud Espiers.

(Anno 1164.)

[*Cartulaire de Notre-Dame de Paris*, II, 340.]

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, amen, ego HUBERTUS monasterii Karoliloci abbas dictus, et totus fratrum conventus, notum fieri volumus, tam presentibus quam posteris, quod, præsentem et annuente Mauritio Parisiensi episcopo, præsentem etiam Silvanectensi episcopo Eumaurico, ad censivimus a canonicis Beatæ Mariæ Parisiensis LXVM arpenta terræ, in territorio d'Espiers constituta, hac scilicet conditione, ut singulis annis, in festo Sancti Martini, XVIII sextaria frumenti de meliori quod crescit in illa terra, ad mensuram Parisiensem, ad minam regis, prædictis canonicis persolvamus, et vectura nostra Parisius deportemus. Illi vero canonici qui annonam illam habebunt, sex equos nostros et quatuor homines, una tantum die illa videlicet qua venerint, hospitabunt et procurabunt convenienter. Si vero prædicta annona in communitatem totius capituli sui venerit, de communitate sua procurabuntur, equi nostri et homines, quot prædicti sunt. Quod ut nullatenus violari possit, etc.... Signum Humberti abbatis, S. Humberti prioris, sig. subprioris Enjorranni..... S. Alfredi, præcentoris et sacerdotis, S. Odonis succentoris et sacerdotis, S. Guaremboldi celebrarii.....

Actum publice, anno ab Incarnatione Domini 1164, regnante glorioso rege nostro Ludovico, XXVII anno, Mauricii Parisiensis episcopi pontificatus anno IV.

II.

Authenticum Milonis archipresbyteri Mediolanensis et Osmundi canonici Parisiensis super ecclesia de Argenteolo.

(Anno 1164.)

[*Ibid.*, p. 43.]

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, amen. De discordia quæ vertebatur inter dominum Mauricium episcopum Parisiensem, et ex altera parte dominum Odonem sancti Dionysii abbatem, Milo sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ dictus archipresbyter, et Osmundus Sanctæ Mariæ canonicus, atque Aymericus Sancti Dionysii frater, quibus jurejurando se utraque pars commisit, hanc, quæ infra legitur, sine præjudicio utriusque partis, temporalem fecerunt concordiam. Discordia siqui-

A dem talis erat: dicebat dominus episcopus Parisiensis ecclesiam de Argentolio debere restitui in statum pristinum, ut ibi abbatissam ponet, more solito, et virginum foret collegium; aut si hoc non liceret ei, dicebat instanter debere ibi confirmare abbatem, et in eum benedictionem habere. Ad quorum postulationem querelam deposuit prædictus episcopus in consistorio ante dominum papam Alexandrum, contra jam dictum abbatem, quadragesimali tempore in Parisiensi palatio. E contrario vero respondebat dominus abbas quod, nec abbatissam, vel monacharum collegium, seu abbatem confirmare, vel benedicere ullo modo ei licebat, eo quod jam dictam Ecclesiam longis retro temporibus possedisset quiete, tam ipse quam prædecessores sui, Parisiensis episcopi donatione et multorum apostolicorum confirmatione, quorum scripta produxit in medium. Post igitur litem contestationem et utriusque partis interpositam disputationem, commiserunt se prædictus episcopus et dominus abbas, jurejurando, jam dictis mediatoribus, qui statuerunt, et in eo sacramento quo eis astricti erant, utrique parti præceperunt, quatenus prædicta querela cessaret a resurrectione Domini usque ad triennium continuam, sine præjudicio utriusque partis, et ut interim unus adversus alterum, circa hanc quæstionem, nullo modo machinetur, nec episcopus propter hanc concordiam, solito jure privetur, et dominus abbas possideat quiete, et transacto triennio, non teneatur dominus episcopus, quomiam contra hunc abbatem vel successorem suam possit quæstionem movere. Et ut hæc majorem obtineant firmitatem, statuerunt prædicti arbitri concordiam ab eis factam scripto confirmari et subscriptionibus et sigillis utriusque partis communiri.

Actum est hoc anno Incarnationis Domini 1164, mense Aprili.

Ego Mauricius Parisiensis episcopus hanc compositionem concessi et subscripsi.

Ego Odo abbas Sancti Dionysii hanc compositionem concessi et subscripsi.

III.

De quitatione Garnerii de Domibus Parisiensi episcopo facta ab abbate et conventu Fossatensis Ecclesiæ.

(Circa annum 1165.)

[*Ibid.*, 54.]

Ego ROGERUS (16) Dei gratia Fossatensis Ecclesiæ

(16) Rogerus ille, abbas Fossatensis memoratur annis 1163, 1164, 1165. atque 1168. Vid. *Gall. Christ.*, t. VII, lustr., col. 293, 294.

abbas et lotus noster conventus, notum fieri voluimus universis, tam presentibus quam futuris, quod nos, Garnerium de Domibus, filium Dode a iugo servitutis, qua nobis tenebatur astrictus, absolvimus et ipsum domino episcopo Parisiensi cum omni substantia et possessionibus et hæredibus suis, quos vel habet, vel habiturus est, et cum eadem conditione qua nobis erat obnoxius, perpetuo habendam concessimus, hoc tenore, quod dominus episcopus Parisiensis quemdam hominem suum, Stephanum, scilicet de Domibus, filium Bernardi, eodem modo nobis futuris temporibus habendum concessit. Quod ut irrefragabiliter teneatur in posterum, presenti scripto et sigilli nostri auctoritate, dignum duximus præmunire.

IV.

Authenticum Radulphi comitis de Claramonte, de quietatione præbendæ quam tenuit Petrus de Monciaco in ecclesia Beatæ Mariæ Parisiensis.

(Anno 1169.)

[*Ibid.*, 39.]

Ego RADULPHUS comes de Claramonte, notum fieri volo, tam presentibus quam futuris, quod querelam moveram adversus dominum Mauricium Parisiensem episcopum super præbenda quadam quam Petrus de Monciaco tenuerat, quam ad jus meum de feodo de Lusarchis, pertinere asserebam; episcopus vero hoc penitus inficiabatur. Tandem rogatu et petitionibus ipsis, et affectu dilectionis quam Ecclesiæ Parisiensi volebam exhibere, si quid juris in præbenda illa habebam, præfatæ Ecclesiæ concessi, et super altare Beatæ Mariæ, per manum episcopi, præbendam illam liberam et quietam in perpetuum clamavi, et per anulum unum Ecclesiæ et episcopo jus suum recognoscens, resignavi, et hoc tenore, quod nullus successorum meorum in præbenda illa jus aliquid requirat in posterum, sed ad jus Parisiensis episcopi, sicut et aliæ præbendæ, futuris spectabit temporibus. Quod ne oblivione deleri, vel hominum malignitate aliquatenus in futurum posset infirmari, sigilli mei auctoritate roboravi et hoc ipsum in præsentia domini regis Ludovici concessi et ut ipse hoc idem sigilli sui munimine confirmaret, rogavi. Concessioni autem super-

allatæ Beatæ Mariæ factæ interfuerunt quamplures, scilicet dominus Mauricius Parisiensis episcopus, Albertus cantor Parisiensis, Petrus archidiaconus Succionensis, Ascelinus sacerdos, Guido de Issiaco qui tum missam celebrabat, magister Odo diaconus, Galterus subdiaconus, magister Hilduinus diaconus. Recordationi vero et recognitioni coram domino rege factæ interfuerunt plures alii, comes Theobaldus, Fredericus Parisiensis, Bucardus Veautrus etc., et de canonicis Parisiensibus, Barbedaurus decanus, etc.,

V.

Charta conventionis inter capitulum Ecclesiæ Parisiensis et Henricum Magnum, Arnulphum de Corberon et Petrum dictum Girboat.

(Anno 1173.)

[*Cartulaire de Notre-Dame de Paris*, II, 175.]

In nomine sanctæ et individue Trinitatis. Ego BARBEDAURUS, Dei gratia Parisiensis Ecclesiæ decanus, totumque ejusdem Ecclesiæ capitulum, notum fieri volumus universis quod quædam controversia vertebatur inter nos et Henricum Magnum et Arnulphum de Corberon et Petrum Girboat, super quadam decima de territorio de Boneis (*alias de Bonoilo*), quod est inter Cristoilum et Susciacum. Ad ultimum hæc conventio facta est inter nos, et prædictos milites, in præsentia venerabilis patris nostri Mauricii, Parisiensis episcopi, quod haberemus decimam omnium vinearum quæ in eodem territorio erant, et ubicunque in eadem terra postea factæ essent, etiam si totum prædictum territorium vineis occupetur. Præterea in grangia prædictorum militum, quæ sita est in villa Bonoili, habebimus, singulis annis unum modium annonæ, dimidium frumenti et dimidium avenæ. Præfati vero milites et eorum successores jure hæreditario habebunt totam decimam frugum quæ in prædicto territorio colligentur, et etiam si totum territorium in agriculturam redigatur, usque ad Bosum de Barez. Quod si forte contingeret quod, prædicto bosco diruto, terra in agriculturam redigeretur, si quid juris ipsi habebant in eodem bosco, nobis quiete et absolute in perpetuum reliquerunt. Hanc autem pactionem ratam perpetuo habendam et tenendam supra nominati milites et eorum uxores, cum filiis et filiabus suis concesserunt et fide confirmaverunt. Nos vero ab ipsis de justitia requisiti, ecclesiasticam exerceri vindictam faciemus. Quod ne ab aliquo posterorum infirmari possit, chirographo muniri, personarum quoque subscriptarum testimonio et auctoritate sigilli nostri corroborari decrevimus.

Signum Barbedauri decani.

S. Alberti præcentoris.

S. Germundi archidiaconi.

S. Simonis archidiaconi.

S. Gerardi archidiaconi.

S. Magistri Galteri presbyteri.

S. Jocelini presbyteri.

S. Simonis diaconi.

S. Helduini diaconi.

S. Balduini subdiaconi.

S. Hervei subdiaconi.

S. Joannis pueri.

S. Guillelmi pueri.

Actum publice Parisius, in præsentia Mauricii, Parisiensis episcopi, anno Verbi Incarnati 1173, episcopatus vero domni Mauricii XIII.

Datum per manum magistri Petri cancellarii.

VI.

A

Charta de Gunsanvilla.

(Anno 1189.)

[*Ibid.*, p. 197.]

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, amen. Ego HERRVVS Parisiensis decanus, totumque ejusdem capitulum, notum facimus tam futuris quam presentibus, quod Robertus filius Willelmi de Gunsanvilla, quam pater suus et mater sua acquisierant, et ipsi, nomine eleemosynæ dederant ecclesiæ nostræ, pro remedio animarum patris et matris et prædecessorum suorum et sua, per manum venerabilis episcopi nostri Mauricii, perpetuo possidendam concessit. Frater vero ipsius primogenitus, nomine Willelmus et uxor ejus et hæredes sui et sorores et nepotes hanc oblationem concesserunt et ratam habuerunt. Cum autem ad hanc partem quam a Roberto habemus, omnium partium decimæ tota vicia (sic), totum forragium et omnes triturantes et trahentes singulariter pertinerent, medietatem nobis in perpetuum quittavit. Ipsi vero fratri suo Roberto in novalibus novem modios frumenti reddendos a colonis prima dominica post festum Sancti Dionysii, pro hæreditatis portione assignavit, ad minam de Gunsanvilla, tali quidem conditione, quod de quinque modiis primo assignatis Roberto, justitia cum integritate ad se pertinebit; de aliis vero iv modiis ultimo concessis Roberto, præfatus Willelmus venditiones et justitiam sibi retinuit hoc excepto quod si coloni, die assignata, Roberto redditus suos singulis annis non persolverint justitia et emendationes super hoc ad Robertum pertinebunt. Sciendum vero quod isti novem modii ad Willelmum et hæredes ejus, post decessum Roberti, revolventur. Quidquid autem jure hæreditario vel aliqua obventione ad Willelmum descenderit vel descendere poterit, Robertus ei et hæredibus ejus in perpetuum quittavit, excepto dimidio modio frumenti quod singulis annis præfatus Willelmus et mater sua Roberto infra prædictum terminum persolvent; post decessum verum matris suæ, Willelmus vel hæredes ejus dimidium modium ex integro solvere tenebuntur. Quod ut ratum firmumque permaneat, præsentem paginam sigilli nostri auctoritate communimus, et testium subscriptione confirmamus.

Signum Hervei decani.

S. Magistri Petri præcentoris.

S. Mauricii archidiaconi.

S. Hosmundi archidiaconi.

S. Girardi archidiaconi.

S. magistri Petri, capellani episcopi.

S. Galonis presbyteri, succentoris.....

Actum publice Parisius, in capitulo nostro anno ab Incarnatione Domini 1189.

Data per manum Hilduini cancellarii.

VII.

De pratis venditis ab abbatisa Sancti Cirici in insula Mere.

[Anno 1190.]

[*Cartul. de Notre-Dame de Paris*, l. 55.]

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Ego SOBCELINA, Dei-gratia Sancti Cirici abbatisa, notum fieri volumus universis quod nos, communi totius nostri conventus assensu, duos arpenos pratorum in insula Mere, de eleemosyna Gilonis Piloni, venerabili domino et patri Mauricio Parisiensi episcopo ejusque successoribus in perpetuum concessimus possidendos, acceptis de beneficio episcopi ipsius quatuor libris Parisiensis monetæ. Ad ejus rei perpetuam firmitatem presentem chartam fieri præcepimus, eamque sigilli nostri sub impressione confirmavimus. Signum Eugenie priorissæ, S. Hildeardis subpriorissæ, signum Mamihæ cantricis, signum Odelineæ cellarariæ, signum Agnetis la Chevrelle, signum Hemeline secretariæ. Testibus... Hugone et Petro capellanis Sancti Cirici.

Actum apud Sanctum Cyricum, in communi capitulo, anno Incarnationis Dominicæ 1190.

VIII.

De procuratione episcopi in ecclesia Sancti Exuperii de Corboilo.

(Anno 1191, Mart. 3.)

[*Ibid.*, 44.]

In nomine Domini, amen. ADELA, Dei gratia Francorum regina, notum fieri volumus universis qui præsentibus litteras viderint vel audierint quod, cum querela, quam venerabilis Parisiensis episcopus Mauricius super procuratione sibi exhibenda adversus ecclesiam Sancti Exuperii Corboilensis proponebat, de mandato domni Clementis pape tertii, Mainardo Pontiacensi et Guidoni Pruliacensi abbatibus commissa fuisset, in præsentia nostra, mediantibus venerabilibus viris Hugone Autissiodorensi et Joanni Nivernensi episcopis, hoc modo in amicabilem compositionem est redacta. Si Parisiensis episcopus Corboilum cum archidiacono ejusdem castri, vel etiam sine archidiacono, die festivitatis Sancti Exuperii, prima scilicet die Augusti in eadem ecclesia divina celebraturus advenit, canonici S. Exuperii, pro procuratione, ei quinquaginta tantum solidos persolvere tenebuntur. Si vero archidiaconus, sine episcopo, die festivitatis prædictæ ad Ecclesiam illam accesserit, canonici nihil archidiacono pro procuratione persolvent. Quocumque autem alio die vel tempore episcopus vel archidiaconus ad ecclesiam S. Exuperii venerit, nullam vel episcopo vel archidiacono procurationem exhibere debebunt.

Actum apud Meledunum, in regia domo prima hebdomada XL [i. e. Quadragesimæ], anno Incarnationis Domini 1190, presentibus ipso Hugone Clementis, abbate, etc. Hugone, Enjorrando et Joanne de Perracheto, Sancti Exuperii canonicis,

Matthæo, Nicolao, Joanne canonicis Parisiensibus; A fratre Daniele, magistro Alberto Lombardo, Petro de Lodevilla, et aliis quampluribus. Ad cujus rei perennem memoriam præsentem paginam scribi et sigillo nostro præcepimus confirmari.

Datum per manum Roberti capellani nostri.

IX.

Authenticum capituli Parisiensis super eadem procuratione.

(Anno 1191.)

[*Ibid.*, p. 45.]

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, amen. Ego MICHAEL Parisiensis decanus, totumque ejusdem ecclesiæ capitulum, notum fieri volumus, etc., ut in n° XXXIII.

Hanc igitur compositionem ad nos sub testimonio sigillorum abbatum prædictorum allatam approbavimus et ratam habuimus, præsentem chartam sub chirographi partitione conscribi præcipientes, et sigilli nostri sub impressione communientes.

Actum publice in capitulo nostro anno Incarnationis Dominicæ 1191, præsentibus illis quorum subscripta sunt nomina :

- S. Michaelis decani.
- S. Petri Præcentoris.
- S. Mauricii archidiaconi.
- S. Osmondi archidiaconi.
- S. Girardi archidiaconi.
- S. Galonis succentoris.
- S. Stephani presbyteri.

(17) Hæc charta data fuit inter 2 Maii 1194 et diem obitus Fulconis abbatis Sangermanensis, et 11 Sept. 1196, qua die defunctus est epis. Mauritius.

S. Radulphi presbyteri.

S. Matthæi presbyteri.

S. Willelmi diaconi.

S. Petri diaconi.

S. Odonis diaconi.

S. Adam subdiaconi.

S. Suggesti subdiaconi.

S. Henrici et Wilelmi puerorum.

Datum per manum Hilduini cancellarii.

X.

De quitatione Emelinæ mulieris Parisiensis facta ab abbate et conventu Sancti Germani de Pratis (17).

(Circa an. 1194.)

[*Ibid.*, p. 54.]

Ego ROBERTUS, Dei gratia Beati Germani de Pratis humilis abbas, universis præsentis litteras inspecturis, salutem in Domino.

Noverit universitas vestra, quod venerabilis Mauricius Parisiensis episcopus donavit nobis et ecclesiæ nostræ Isabel ancillam suam in uxorem Roberti hominis nostri, ita ut nec ipsi aliquid in ea neque in descendantibus ex ea filiis vel filiabus liceat in posterum vindicare. Nos quoque domino Parisiensi episcopo in commutatione prædictæ ancillæ suæ, donavimus Emeliam ancillam nostram in uxorem Guarini hominis sui similiter, ut neque ecclesiæ nostræ, neque nobis aliquid in ea neque in descendantibus ex ea filiis vel filiabus liceat in posterum vindicare. Quod ut ratum permaneat, sigillo nostro præcepimus roborari.

ANNO DOMINI MCKCVIII

ODO TULLENSIS EPISCOPUS

NOTITIA

(*Gall. Christ. Nov.*, t. XIII, p. 1004.)

Hugone I Vadani-montis (*De Vaudemont*) comite et Agelina de Burgundia ejus uxore progenitus Odo, Gerardi II comitis germanus, in Ecclesia Tullesi sub Henrico a Lotharingia educatus est. Primum archidiaconi, tum thesaurarii munera obivit; episcopalem vero dignitatem est assecutus an. 1192. Sub pontificatus ejus initium de primicerii dignitate emergere difficultates. Theodoricus a Lotharingia, Mathæi I ducis filius, ad eam dignitatem, quæ licet a Riquino episcopo capitulari mensæ adunata, se promoveri curaverat. Post Theodorici obitum archidiaconus Tullesi, nomine Simon, sub falsa allegatione bullas ut ipse succederet a papa impetravit. Canonici, facta possessionis acceptioni intercessione, ad sanctam sedem appellarunt. At Simon suffultus potentis familiæ suæ auctoritate possessionem iniit. In adversandum impares canonici, ad summum pontificem confugerunt, qui hujus causæ iudices instituit Catalaunensem et Lingonensem episcopos, abbates Altæsilvæ, Belliprati et Clarævallis, qui, in gratiam Simonis sententiam tulerunt. Ex quo iudicio facta est ad summum pontificem appellatio, qui, re sedulo perpensa, secundum capituli vota pronuntiavit. Sexaginta canonicis centumque clericis vel vicariis capitulum tunc constabat. Alendis tot hominibus non sufficere cernens Odo proventus, ut canonicorum numerus ad quinquagenarium redigeretur obtinuit a Cælestino III, posita hac conditione ut suppressarum decem præbendarum reditus tam in canonicos quam in vicarios refunderentur. Statuit etiam Odo ut unusquisque e tribus scholarum institutoribus unius canonici præbendam sortiretur; qui vero humanitatis studia doce-